

ARBETSMILJÖ
VERKET

Rapport - djupstudie

Truckolycka i fryslager, Stockholm 2011

REM 2009/16827

En djupstudie kan ses som en fallbeskrivning av en enskild olyckshändelse. Målet med djupstudierna är att de ska ge svar på vilka bakomliggande faktorer som har påverkat eller framkallat en olycka och ge förslag till förebyggande åtgärder som kan återkopplas till Arbetsmiljöverkets verksamhet och därmed ge underlag för kommande prioriteringar av tillsynen.

1. Sammanfattning

I samband med att en truckförare i ett fryslager fokuserar på att ställa en pall i rätt läge på en transportbana backar han för långt. Han slår i ryggen och kläms mellan en upphängd plastrulle och styrdonet på trucken. Mannen är fastklämd en kort stund och faller sedan cirka en meter ned på golvet.

Han förs till sjukhus med helikopter då man befarar allvarliga skador. Det visar sig att han är allmänt mörbultad men utan övriga skador. Olyckan sker måndagen den 20 juni 2011.

Mannen som är 25 år och utbildad truckförare arbetar sin tredje arbetsdag på ett fryslager som håller en temperatur på cirka -26 grader. Han är inhyrd av ett större bemanningsföretag. Han har tidigare kunskaper att köra truck från ett företag, där han under åtta månader använt en palldragare som man går och drar efter sig.

Vid olyckstillfället står mannen upp och kör en plocktruck. Han hämtar orderlistan i hanteringsutrymmet (cirka 4 grader) och fortsätter in i fryslagret för att där plocka kollin manuellt på en pall på truckens gafflar, baktill på trucken. Han kör till inplastningsmaskinen vid transportbanan för att plasta in pallen med kollin. Transportbanan är belägen under ett pallstall. Framför pallstället hänger en plastrulle på ett metallrör för att manuellt lägga plast ovanpå pallen, då den funktionen är trasig på inplastningsmaskinen sedan en längre tid tillbaka.

Mannen har ryggen mot pallstället, vrider sig snett bakåt och backar för att styra in pallen mot transportbanan. När han fokuserar på att ställa pallen i rätt läge på transportbanan så backar han för långt, slår i ryggen, kläms fast en kort stund och faller till golvet.

2. Innehållsförteckning

1. Sammanfattning	1
2. Innehållsförteckning	2
3. Bakgrund till att djupstudien genomfördes	3
4. Teknisk bakgrundsinformation	3
4.1 Allmänt	3
4.1.1 Arbetsplatsen (A)	3
4.1.2 Bemanningsföretaget (B)	4
4.1.3 Arbetstagaren (AT)	5
4.2 Teknik	5
4.2.1 Truckkort (utbildningsbevis)	5
4.2.2 Trucken	6
4.3 Regler	7
4.3.1 Systematiskt arbetsmiljöarbete	7
4.3.2 Användning av truckar	8
4.3.3 Arbete i kylida livsmedelslokaler	8
5. Metod	8
6. Resultat av undersökningen	9
6.1 Händelser	9
6.2 Direkta orsaker	13
6.3 Bakomliggande orsaker	14
6.4 Bakomliggande orsaker på organisatorisk nivå	16
6.5 Barriärer	18
7. Konsekvensanalys	20
8. Vidtagna åtgärder	20
9. Diskussion	20
10. Referenser/Källor	21
11. Bilagor	22
Bilaga Händelseanalys	23

3. Bakgrund till att djupstudien genomfördes

Arbetsmiljöverket ska under 2011, genom så kallade djupstudier, undersöka ett antal truckolyckor närmare. Syftet med djupstudierna är inte att peka ut vem som är ansvarig till olyckorna utan syftet är att hitta bakomliggande orsaker för att kunna få fram kunskaper som kan återkopplas till verkets förebyggande verksamhet.

Som utredningsledare utsågs arbetsmiljöinspektör Heléne Eklöf som samarbetat med arbetsmiljöinspektör Ulla-May Skoog.

4. Teknisk bakgrundsinformation

4.1 Allmänt

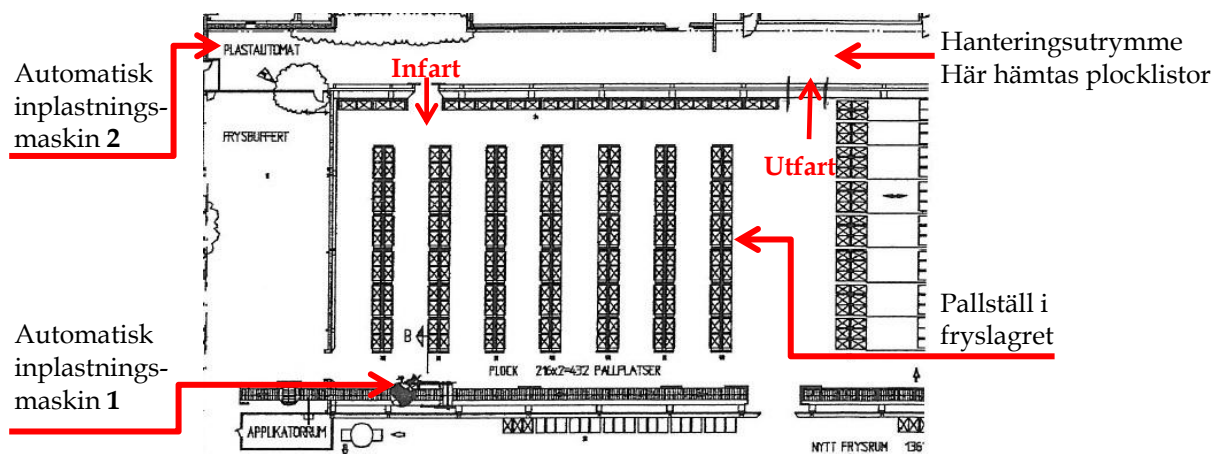
4.1.1 Arbetsplatsen (A)

Företaget är en stor logistikaktör i Norden och åtar sig både nationella, nordiska och internationella uppdrag med bland annat specialisering på temperatur-reglerad logistik av livsmedel.

Olyckan inträffar på en av företagets transportterminaler som levererar färska, kyllda och frysta livsmedel till kunder. Vid terminalen finns bland annat ett fryshus med lager som håller en temperatur på cirka -26 grader.

På arbetsplatsen finns cirka 36 anställda och därtill inhyrd personal varierande efter behov. Det är enbart män av olika nationaliteter som jobbar i fryslaget. För sex-sju år sedan användes en annan typ av truck.

Det som tydligt framkom vid intervjuerna är problem med den starka kylan, att man efter ett tag får koncentrationssvårigheter inne i fryslaget. Det är inte heller helt lätt att vid skyddsronder titta på alla detaljer - "det är helt enkelt för kallt".

Överblick av fryslaget och intilliggande hanteringsutrymme.

Kort om arbetsplatsens systematiska arbetsmiljöarbete.

Det finns skyddsombud. Företaget är anslutet till företagshälsovård. De genomför cirka fem till sex skyddsronder per år och använder en checklista med 172 punkter som sedan även utnyttjas som handlingsplan efter behov.

Det finns bland annat följande dokument (enligt deras egen benämning):

- introduktionsrutiner för inhyrd personal
- regler för truckkörning (inte lokalt anpassade)
- säkerhetsregler för truckkörning (inte lokalt anpassade)
- rutiner vid förseelse mot truckkörningsrutiner
- körtillstånd för truck (ett skriftligt tillstånd för att få använda truck som arbetsgivare eller inhyrare ska utfärda, inte att förväxla med det så kallade truckkortet som är ett utbildningsbevis)
- trucktillstånd (en annan variant av ovan körtillstånd)
- ett upprättat schema med tider för paus och rast som gäller för arbetstagare vid fryslagret

De dokumenterar olyckor och tillbud i ett dataprogram och använder även detta för att utreda händelserna.

4.1.2 Bemanningsföretaget (B)

Arbetstagaren som råkade ut för olyckan var anställd vid ett större bemanningsföretag som hyr ut personal bland annat inom industri-, lager-, bygg- och kontorsverksamhet. Bemanningsföretaget, som är rikstäckande (6 000 anställda i Sverige) och finns även i tre andra länder, har på sin arbetsplats i Stockholm 742 anställda.

Arbetstagare som hyrs ut kallas för konsulter och det inhyrande företaget är kund. För den aktuella kunden så finns det en affärsområdeschef (AOC) som har cirka 90 konsulter i området lager/logistik. Under AOC finns två personalansvariga och en säljare. AOC delar på kundansvaret med säljaren och deras uppgift är bland annat säkerhetsklimat och förebyggande åtgärder. Personalansvarigs uppdrag är bland annat att matcha in konsulter på arbetsplatsen, stämma av hur arbetssituationen ser ut och se om det behövs mer eller mindre personal.

Kort om bemanningsföretagets systematiska arbetsmiljöarbete

Det saknas eget lokalt skyddsombud. Företaget är anslutet till företagshälsovård. De är certifierade enligt OHSAS 18001 sedan maj 2011 och har en webb-baserad "SAM-portal" där man klickar vidare på länkar för att exempelvis se olika rutiner.

Det finns dokumenterade rutiner för bland annat undersökning, riskbedömning och åtgärder. Det är inte närmare preciserat *hur ofta* detta ska ske, utan "en regelbunden undersökning av arbetsförhållandena" ska göras. I praktiken så begär de in undersökningar ifrån kunden om detta finns, men de gör även egna undersökningar när det behövs. Som hjälp finns olika checklistor till exempel en för "Industri och lager".

Det finns en personalhandbok med kontaktuppgifter och information om företaget som konsulten får vid anställning. Vid upphandlingen klargörs tillsammans med kunden hur lång upplärningstid som den inhyrda arbetstagaren ska ha.

Deras rutiner för utredning av olyckor och tillbud visar bland annat att de använder Arbetsmiljöverkets blankett "Mall för intern utredning".

4.1.3 Arbetstagaren (AT)

Arbetstagaren är en 25-årig man som är utbildad truckförare med truckkort (utbildningsbevis) för att köra truck av kategori A och B1 (se nedan). AT är inhyrd ifrån bemanningsföretag B för att köra truck på arbetsplats A i deras fryslager. Vid arbete på fryslagret har personalen på sig värmeoverall, fordrade truckskor, "rånarluva" och handskar. Dessa kläder bar även AT när olyckan inträffade.

AT har praktiska kunskaper av att köra truck från arbete på ett annat företag under åtta månader. Där har AT använt en palldragare som man går och drar efter sig.

AT börjar sitt arbete på arbetsplats A en torsdag och ska där få introduktion enligt arbetsgivare B:s riktlinjer som säger att introduktion på ett lager ska vara cirka två dagar. Olyckan inträffar måndag, när AT arbetar sin tredje arbetsdag.

AT är sjukskriven resten av veckan och återvänder sedan tillbaka till samma arbete på arbetsplats A. Senare drar företaget ned på personal och AT behövs därför inte längre där. Anställningen hos bemanningsföretag B upphör den 12 oktober 2011. Arbetsmiljöverket har trots detta haft möjlighet att komma i kontakt med arbetstagaren för att genomföra intervjuer.

4.2 Teknik

4.2.1 Truckkort (utbildningsbevis)

Truckkort (utbildningsbevis) för truck i kategori A och B1 innebär i detta fall enligt truckläroplan 2 (TLP 2) att man i kategori A, B eller C får köra:

A	B	C
✓ 1. Plocktruck, låglyftande	✓ 1. Motviktstruck < 10t	1. Motviktstruck > 10 t
✓ 2. Ledstaplare	2. Åkstaplare Stående/Sittande	2. Hjullastare (industriell hant.)
✓ 3. Låglyftande åktruck Stå/sitt	3. Skjutstativtruck	3. Container-/ Timmertruck
✓ 4. Låglyftare	4. Plocktruck, höglyft	4. Sidlastare
✓ 5. Drag/Flaktruck	5. Smalgångstruck	5. Grensletruck
	6. Fyrvägstruck	6. Terminaldragtruck

De förbockade rutorna (✓) visar den aktuella arbetstagarens utbildning.

4.2.2 Trucken

Trucken som används på fryslagret är av fabrikat Jungheinrich EKS 110, tillverkningsår 2007 och CE-märkt.

Driftmanualen beskriver att det är en plocktruck med elmotor och tre hjul. Den är avsedd för användning för transport och plockning av gods på jämnt underlag. Förarplattformen kan höjas till 1,2 meter. Denna modell saknar skyddstak över förarplattformen.

Föraren har godset bakom ryggen på gafflarna när han kör.

I säkerhetsanvisningar, som måste följas för att undvika risk för personskador, står det att trucken inte är ämnad för stapling av pallar i pallställ.

I manualen framgår att trucken endast får användas av lämpad personal med förarutbildning som har framlagt bevis för driftansvarig eller dennes representant om sin färdighet i körning och hantering av laster och som uttryckligen fått i uppdrag att köra trucken. Föraren ska känna till sina rättigheter och skyldigheter, ha genomgått utbildning i hantering av trucken och vara väl förtrogen med innehållet i bruksanvisningen.

Standardutförande
Ratt för att styra
trucken.

Standardutförande
Körreglage-reglera
färdriktning och
körhastighet.

Styrdonet på trucken är **särskilt anpassat** för denna arbetsplats eftersom förarna har tjocka handskar på sig och det är svårt att hantera små reglage

En säkerhetsfunktion, som finns på förarplattformen, är en fotpedal som ska vara nedtryckt när man kör. Om fotpedalen inte är nedtryckt så går det inte att köra. Om fotpedalen släpps under färd bromsar trucken in.

Trucken är inte utrustad med skydd som förhindrar att föraren kan falla av förarplattformen (sidoskydd) eller skyddskant bakom förarens rygg. Den har inte någon form av magbrytare (säkerhetsbrytare) om man skulle backa emot något eller backa för långt under hyllor eller pallställ. På det särskilt anpassade styrdonet finns en stoppknapp, men den nås inte av kroppen som en "magbrytare-funktion". Trucken är inte utrustad med back- eller sidospegel.

4.3 Regler

Nedan informeras kortfattat om tre av Arbetsmiljöverkets föreskrifter (AFS) som är aktuella vid detta slags arbete.

4.3.1 Systematiskt arbetsmiljöarbete

När det gäller regler kring inhyrd personal så står det i AFS 2001:1 om systematiskt arbetsmiljöarbete "Dessa föreskrifter gäller för alla arbetsgivare. Med arbetsgivare likställs de som hyr in arbetskraft." I kommentarerna förtydligas detta:

Den som hyr in arbetskraft

Den som anlitar inhyrd personal är skyldig att – i fråga om det arbete som inhyrningen gäller – följa föreskrifterna om systematiskt arbetsmiljöarbete. Det kan exempelvis gälla att undersöka arbetsförhållandena, bedöma risker, vidta åtgärder och ge instruktioner.

Den som hyr ut arbetskraft

Den arbetsgivare som hyr ut arbetskraft kan inte bestämma över platsen för arbetet och inte heller över de lokaler och maskiner som finns där. Det är därför viktigt att denne planerar och följer upp arbetet noga. Det kan gälla valet av arbetsplats, arbetsuppgifter och arbetstid samt summering av erfarenheterna från uthyrningen.

Den som hyr ut arbetskraft bör vara uppmärksam på den anställdes totala fysiska och psykiska belastning när han eller hon hyrs ut till olika ställen. Den arbetsgivare som hyr ut arbetskraft har kvar sitt ansvar för de anställda och är

skyldig att genomföra långsiktiga arbetsmiljöåtgärder exempelvis i fråga om utbildning och rehabilitering.

Vad gäller arbetstagares kunskaper så informerar kommentarerna om att: Arbetsgivaren bör anpassa introduktion och instruktioner till arbetstagarens ålder, erfarenhet, vana vid arbetsuppgiften och arbetslivet, språkkunskaper, kulturella bakgrund och eventuell funktionsnedsättning. Arbetsgivaren bör också förvissa sig om att instruktionerna uppfattats riktigt

4.3.2 Användning av truckar

När det gäller regler kring att köra truck så står det i AFS 2006:5 om användning av truckar, bland annat att arbetsförhållandena ska undersökas och riskerna bedömas när truckar ska användas. Det står också att en truck får användas bara av den som har dokumenterade teoretiska och praktiska kunskaper för att använda den säkert.

I kommentarerna står det att eftersom truckar används inom många olika branscher, och till vitt skilda arbetsuppgifter, är det viktigt att arbetsgivaren för varje arbetsställe noggrant kartlägger de risker som finns vid truckanvändning. Det är lämpligt att truckar som används i kyl- och frysutrymmen har uppvärmd hytt. Repetitions- och fortbildningskurser är viktiga för att upprätthålla en säker truckanvändning. Det kan till exempel vara nödvändigt med en fortbildningskurs vid större förändringar i arbetet.

4.3.3 Arbete i kylda livsmedelslokaler

Föreskriften AFS 1998:2 om arbete i kylda livsmedelslokaler, gäller arbete med livsmedel i kylda livsmedelslokaler där lufttemperaturen av livsmedels-hygieniska skäl hålls under +16 grader. I kommentarerna står bland annat att vid stark kyla kan även koncentration och omdöme påverkas, och risken för felhandlingar och olycksfall kan öka. Ett sätt att minska exponeringen för kyla är att arbetet organiseras med arbetsrotation mellan arbete i kylda respektive varma lokaler. Ett annat sätt kan vara att förse truck för arbete i frys eller kylrum med uppvärmd hytt.

I föreskriften saknas dock tydliga riktlinjer för hur lång tid man bör arbeta i frysrum utan att ta paus.

5. Metod

Arbetsmiljöverket har i utredningen använt metoden händelseanalys med MTO-perspektiv (sambandet mellan Människa, Teknik och Organisation). Metoden beaktar olika samverkande orsaker till olyckan ur de ovan nämnda tre perspektiven. I analysen ingår att identifiera barriärer i form av exempelvis skydd, instruktioner eller kunskaper som brustit eller saknats. Genom metoden får man svar på frågorna:

- Vad hände?
- Vilka var de direkta orsakerna?
- Vilka var de bakomliggande orsakerna?
- Vilka var de övergripande orsakerna?

Ett händelse- och orsakdiagram tas fram för att åskådliggöra händelseförloppet, de bidragande orsakerna samt de förhindrande barriärerna.

Utredningen bygger på intervjuer hos bemanningsföretaget B med personal-specialist, affärsområdeschef samt nuvarande personalansvarig (då personalansvarig vid olyckstillfället har slutat sin anställning på bemanningsföretaget).

En rundvandring i lokalerna och intervjuer genomfördes även vid arbetsplats A med lagerchef, arbetsledare, en truckförare och skyddsombud.

Arbetsmiljöverket har träffat och intervjuat arbetstagaren som råkade ut för olyckan, men då hade hans anställning hos bemanningsföretag B upphört sedan tre veckor tillbaka.

Utredningen bygger även på resultat och information ifrån inspektionen som genomfördes på arbetsplats A med anledning av olyckan.

6. Resultat av undersökningen

6.1 Händelser

AT = Arbetstagaren som var med om olyckan

H1-H2 osv = händelser i kronologisk ordning

H1

Torsdag den 16 juni 2011.

Det är första arbetsdagen för AT på denna arbetsplats.

AT ska köra plocktruck på fryslagret som håller en temperatur på cirka -26 °C.

Inne på fryslagret.

AT får introduktion i hur trucken manövreras och hur kollin manuellt ska plockas inne på fryslagret och läggas på pall baktill på trucken.

Introduktionen är planerad att ske under två dagar

H2

Torsdag eftermiddag samt fredag den 17 juni 2011.
Första och andra arbetsdagen.

AT får arbeta självständigt efter introduktionen och kör truck.

AT hämtar en orderlista ute i hanteringsutrymmet (cirka 4 grader), lyfter på en tom pall på truckens gafflar, kör in i frysen och plockar kollin manuellt som läggs på pallen.

Sedan lastar AT av pallen till automatisk inplastningsmaskin 2 som står i hanteringsutrymmet och hämtar därefter en ny orderlista, och så vidare.

AT arbetar klockan 7 till 16 båda dagarna. Arbetstiden är anpassad för honom.

**Hanteringsutrymmet - transportbanan till automatisk inplastningsmaskin 2.
En pall ska precis lastas på.**

Innanför den blå maskindelen sker inplastningen.

Hanteringsutrymmet - automatisk inplastningsmaskin 2 med transportbana.

H3

Måndag den 20 juni 2011. Tredje arbetsdagen. Idag inträffar olyckan.

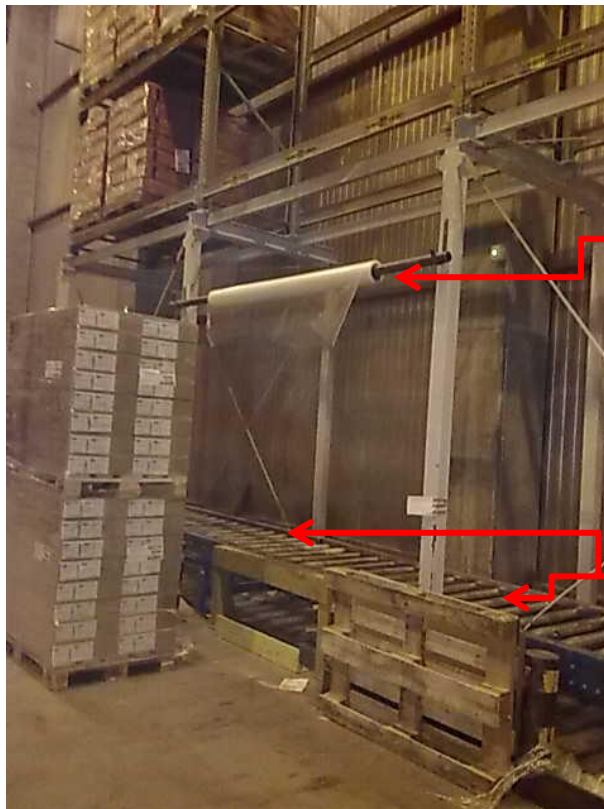
AT börjar klockan 7 och på förmiddagen kör AT truck i fryslagret och utför samma arbetsmoment som de två första dagarna.

H4

Måndag den 20 juni 2011. Det är måndag eftermiddag och morgonpasset som började klockan 5 har precis slutat och kvällspasset har startat klockan 14. Eftersom AT börjar senare än morgonpasset så arbetar han överlappande under två pass.

AT ska plasta in en pall och kör till en automatisk inplastningsmaskin 1 som är placerad inne i fryslagret och som AT inte har använt tidigare.

Det är enbart några få kollin på pallen och inplastningsmaskin 2, som tidigare använts, fungerar inte om kollin och pall är under en höjd av cirka 30 cm.

Framför pallstället hänger en
plastrulle på ett metallrör.

Transportbanan till
inplastningsmaskinen är
placerad under ett pallställ och
cirka 50 cm över golvet.

**Fryslagret - transportbanan till automatisk
inplastningsmaskin 1 med pallställ ovanför.**

H5

Måndag den 20 juni 2011 vid 14-tiden.

AT står på trucken, vänd med ryggen mot pallstället. Gafflarna sitter baktill på trucken.

AT måste vrida överkroppen snett bakåt för att se hur pallen ska placeras när den lastas av.

AT backar och fokuserar för att ställa pallan i rätt läge på transportbanan som leder till inplastningsmaskin 1.

H6

Måndag den 20 juni 2011 vid 14-tiden.

AT backar för långt, slår i ryggen i den upphängda plastrullen och kläms mellan den och styrdonet på trucken.

AT faller cirka en meter ned på golvet.

AT förs till sjukhus med helikopter då man befarar allvarliga skador men efter kontroll så konstateras att han är allmänt mörbultad och utan övriga skador.

AT är sjukskriven resten av veckan och återvänder sedan tillbaka till samma arbete på arbetsplats A.

6.2 Direkta orsaker

O1-O2 osv = direkta orsaker

O1

AT är inhyrd hos företag A ifrån bemanningsföretag B. Det är första arbetsdagen på denna arbetsplats och AT ska därför få introduktion där de två första dagarna enligt planering.

O2

AT får arbeta självständigt efter bristfällig introduktion. Man gör bland annat inte någon uppföljning av ATs praktiska kunskaper för att använda plocktrucken.

O3

En pall ska plastas in. Inplastningsmaskin 2 fungerar inte under 30 cm höjd på kollin + pall. Det är få kollin på denna pall och därför används maskin 1 istället. (AT har inte tidigare använt denna maskin.)

O4

Det är en stå-truck. Gafflarna sitter baktill på trucken. AT måste vrida överkroppen snett bakåt för att se hur pallen ska placeras när den lastas av.

O5

Det hänger en plastrulle på ett metallrör framför pallstället, eftersom toppplastning ska göras där manuellt. (Man ska dra ned och skära av en bit plast och lägga ovanpå pallen med kollin och sedan åker pallen vidare på transportbanan för att plastas in runtom.)

O6

Tidigare fanns en kant på golvet framför pallstället för att stoppa trucken från att backas för långt. Kanten har blivit sönderkörd och en ny har inte satts upp.

Så här ser det ut när kanten för att stoppa trucken är återställd.

6.3 Bakomliggande orsaker

BO1-BO2 osv = bakomliggande orsaker

BO1

Det saknas en dokumenterad riskbedömning av truckhanteringen på fryslagret.

(En sådan riskbedömning behöver ta upp truckhanteringen som sådan, samt att arbetet utförs i lokaler med en temperatur på cirka -26 grader vilket medför särskilda risker.)

BO2

Rutinerna för introduktion är bristfälliga och de som finns följs inte. AT saknar kunskaper om lokala truck- och säkerhetsregler.

(Det finns rutiner för introduktion hos arbetsplats A, men de har inte följts. Det framgår inte av rutinerna att inhyrda arbetstagare behöver information om till exempel risker med andra maskiner som de kommer i kontakt med och inte enbart om trucken. Även bemanningsföretag B har bristfälliga rutiner för introduktion.)

BO3

Det framkommer inte att ATs senaste erfarenhet av att köra truck gäller palldragare.

(Här kan det ha varit aktuellt med en repetitions- och fortbildningskurs för AT för att upprätthålla en säker truckanvändning.)

BO4

Det saknas utfärdat trucktillstånd ifrån inhyraren för att få använda truck. Det saknas dokumentation av ATs praktiska kunskaper för att köra plocktruck.

(En truckförare ska ha ett skriftligt tillstånd för att få använda truck och det ska utfärdas av arbetsgivaren. Om truckföraren är inhyrd för att använda truck i inhyrarens verksamhet ska tillståndet istället utfärdas av inhyraren. En truck får användas bara av den som har dokumenterade teoretiska och praktiska kunskaper för att använda den säkert.)

BO5

AT saknar instruktion och information om användning av inplastningsmaskinerna 1 och 2.

(Det framgår inte av introduktionsrutinerna att inhyrda arbetstagare ska få denna information.)

BO6

Det saknas en dokumenterad riskbedömning av transportbanans placering (under pallstället) för inplastningsmaskin 1.

(Jämfört med hur inplastningsmaskin 2 är placerad, i ett öppet hanteringsutrymme, finns det vissa försvårande omständigheter när truckförarna ska ställa av en pall på transportbanan till maskin 1.

Vid båda maskinerna är det samma precisionsarbete, där man ska backa med trucken samtidigt som man vrider överkroppen snett bakåt för att se. Vid maskin 1 kör man in emot transportbanan ifrån sidan, banan finns under ett pallställ och ytan att hantera trucken på är där mindre.

I driftsanvisningen till trucken står en säkerhetsanvisning "Trucken är inte ämnad för stapling av pallar i pallställ!".)

**Fryslagret -
transportbana till maskin 1**

**Hanteringsutrymme -
transportbana till maskin 2**

BO7

Rutinerna för service och underhåll fungerar inte.

BO8

Funktionen för topp-plastning är trasig på inplastningsmaskin 1.

(Inplastningsmaskin 1 har en funktion för topp-plastning som har varit trasig i flera år utan att åtgärdas.)

BO9

Det saknas en dokumenterad riskbedömning av plastrullens placering framför pallstället.

(Eftersom den automatiska topp-plastningen är trasig, så har man satt upp en plastrulle framför pallstället för att göra momentet manuellt. Det är inte ovanligt att nya problem (risker) skapas när man försöker att lösa ett annat problem. Det har troligen tidigare gjorts någon slags bedömning av risker, eftersom har satt upp en stoppkant för trucken framför pallstället. Om detta

gjorts med anledning av plastrullens placering eller av annan anledning är oklart.)

BO10

Rutiner för felanmälan och åtgärder fungerar inte.

BO11

Skyddsronder fungerar inte fullt ut.

(Även om rutinerna för service och underhåll samt felanmälan och åtgärder har brutit, så hade möjligen den trasiga utrustningen kunnat uppmärksammas vid en skydds rond.)

6.4 Bakomliggande orsaker på organisatorisk nivå

Planering av arbete i kyllda lokaler

Det saknas en dokumenterad riskbedömning av truckhanteringen på fryslagret.

Arbetsmiljön inom livsmedelsbranschen innebär i produktionsledet att lufttemperaturen i vissa arbetslokaler måste vara mycket lägre än i normala arbetslokaler inom övrig industri. De låga temperaturerna medför flera olika besvär och risker för arbetstagarna och sådant arbete måste därför undersökas, riskbedömas och planeras för att förebygga olyckor eller ohälsa. Man behöver ta hänsyn till flera olika faktorer när risker bedöms. Även den enskilda arbetstagarens förutsättningar om denne har problem till exempel med astma eller hjärtat och hur kylan då påverkar. Regler som gäller kring planering av sådant arbete finns i Arbetsmiljöverkets föreskrifter om arbete i kyllda livsmedelslokaler (AFS 1998:2).

Det som tydligt framfördes vid intervjuerna hos arbetsplats A är problem med den starka kylan. Efter ett tag inne i fryslagret får man koncentrationssvårigheter. Det är inte lätt att vid skyddsronder titta på alla detaljer - "det är helt enkelt för kallt".

Eftersom arbetsplats A saknar riskbedömning enligt ovan, så kan bemanningsföretag B inte begära in någon dokumentation. Då kvarstår för bemanningsföretag B att själva göra riskbedömning inför utyrning av arbetstagare. Hur det kan fungera i praktiken är oklart, då en god kännedom om arbetsplatsen krävs.

Den åtgärd som har genomförts av arbetsplats A är att ett schema för paus och rast är framtaget. I praktiken innebär detta att en individuell anpassning saknas eftersom alla måste ha paus och rast samtidigt ifrån fryslagret för att undvika att någon arbetar där ensam.

Det kan konstateras att Arbetsmiljöverket saknar tydliga och enkla riktlinjer för hur ofta pauser ska planeras när det gäller arbete i fryslokaler (kyllda livsmedelslokaler).

Planering av arbete med truckar

Det saknas en dokumenterad riskbedömning av truckhanteringen på fryslagret.

Det saknas en kontroll och uppföljning på arbetsplatsen av ATs praktiska kunskaper för att använda plocktrucken vid introduktionen. Det saknas ett utfärdat trucktillstånd, (ett skriftligt tillstånd för att få använda truck), vilket inhyraren (arbetsplats A) skulle ha utfärdat. De har rutiner för detta, men rutinerna har inte följts.

Det framkommer inte att ATs senaste erfarenhet av att köra truck gäller palldragare. Bemanningsföretag B har kopia på ATs utfärdade truckkort (utbildningsbevis) men saknar korrekt information och dokumentation gällande de praktiska kunskaperna. Här kan det ha varit aktuellt med en repetitions- och fortbildningskurs för AT för att upprätthålla en säker truckanvändning.

AT saknar kunskaper om lokala truck- och säkerhetsregler. Det finns truck- och säkerhetsregler, men dessa är inte lokalt anpassade och AT fick inte ta del av dessa. Enligt rutiner för introduktion av inhyrda arbetstagare hos arbetsplats A så framgår det inte att man ska informera om dessa regler. Man hänvisar istället till att det tidigare har gjorts en överenskommelse med bemanningsföretag B om att de ska gå igenom dessa regler innan inhyrda arbetstagare kommer till arbetsplatsen. Men detta framgår inte av några dokument.

Vid genomförd inspektion med anledning av olyckan så har Arbetsmiljöverket konstaterat att bemanningsföretag B har bristfälliga rutiner för hur introduktion av nyanställda/vikarier och de som varit frånvarande från arbetet en längre tid ska ske. Regler som gäller kring planering av truckarbete finns i Arbetsmiljöverkets föreskrifter om användning av truckar (AFS 2006:5).

Planering av arbete vid maskiner

Det saknas en dokumenterad riskbedömning av transportbanans placering (under pallstället) för inplastningsmaskin 1.

Undersökningar och riskbedömningar ska göras för att bedöma om arbetsutrustningen är lämplig för det arbete som ska utföras, eller om den har anpassats till det på lämpligt sätt så att den kan användas med betryggande säkerhet.

AT saknar instruktion och information om användning av inplastningsmaskinerna 1 och 2. Rutinerna för introduktion brister hos båda företagen när det gäller denna information.

Arbetstagare ska bland annat göras medvetna om de risker för ohälsa och olycksfall de utsätts för när de använder en arbetsutrustning, men även riskerna från den arbetsutrustning som finns i deras omedelbara närhet även om de själva inte direkt använder utrustningen. Information och instruktioner ska vara begripliga för de arbetstagare som berörs.

Funktionen för topp-plastning är trasig på inplastningsmaskin 1 och enligt information har den varit trasig i flera år. Det kan konstateras att rutinerna för service och underhåll inte fungerar. Så länge en arbetsutrustning används ska den underhållas så att den uppfyller gällande krav. Istället för att åtgärda den automatiska topp-plastningen så har man satt upp en plastrulle framför pallstället för att göra detta moment manuellt.

Regler som gäller kring planering av arbete vid maskiner finns i Arbetsmiljöverkets föreskrifter om användning av arbetsutrustning (AFS 2006:4).

Planering för en god arbetsmiljö

Båda företagen har rutiner för att arbeta med systematiskt arbetsmiljöarbete. Det kan konstateras att de saknar en tydlig överenskommelse emellan sig om vem som ska göra vad angående den uthyrda/inhyrda arbetstagaren.

Rutinerna för introduktion är bristfälliga och de som finns följs inte. Detta medför att arbetstagaren saknar kunskaper och viss information för att ohälsa och olycksfall ska kunna förebyggas. Det är särskilt viktigt att arbetstagaren har grundliga kunskaper om riskerna vid arbete på platser som den egna arbetsgivaren inte kan bestämma över. Bemanningföretaget B har riktlinjer för hur lång tid introduktion ska pågå (normalt behövs två dagar för denna bransch enligt deras riktlinjer) och det är arbetsplats A som ska göra bedömningen om det sedan behövs mer eller mindre tid för den inhyrda arbetstagaren.

Rutinerna för felanmälan och åtgärder fungerar inte på arbetsplats A. Det finns trasig utrustning som inte har åtgärdats.

Skyddsronderna hos arbetsplats A fungerar inte fullt ut, det finns brister som inte har åtgärdats och som saknas i upprättade handlingsplaner. Det finns vidtagna åtgärder (plastrullens placering i pallställ) som inte har riskbedömts eller följts upp. Huruvida bemanningföretag B samordnar sina undersökningar genom att delta vid dessa skyddsronder är oklart.

Bemanningföretag B har fördelat arbetsmiljöuppgifter i organisationen men det är tveksamt om de som fått till uppgift att göra dessa undersökningar och riskbedömningar (inför bemanning på en arbetsplats) har den särskilda kunskap (till exempel om maskiner, truckar och kylans påverkan på kroppen) som krävs.

Regler som gäller vid det övergripande arbetet för att förebygga ohälsa och olycksfall i arbetet och för att uppnå en tillfredsställande arbetsmiljö finns i Arbetsmiljöverkets föreskrifter om systematiskt arbetsmiljöarbete (AFS 2001:1).

6.5 Barriärer

En barriär är en funktion som **förhindrar** en negativ händelse eller **begränsar** konsekvensen av en negativ händelse. Barriärer kan vara av olika karaktär, till exempel tekniska eller organisatoriska.

Barriär 1 – en saknad barriär

Det saknas en riskbedömning av truckhanteringen på fryslagret.

En övergripande riskbedömning behövs för att kunna planera och följa upp verksamheten på ett sådant sätt att ohälsa och olycksfall i arbetet förebyggs med tanke på att man kör truck i lokaler med en temperatur på cirka -26 grader. Den vidtagna åtgärden med ett schema för paus och rast kan behöva följas upp för att se hur de bestämda tiderna påverkar arbetstagarna. Man behöver komma fram till vad det finns för särskilda risker, kan de åtgärdas eller behöver man istället informera speciellt om kvarstående risker.

Barriär 2 – en brusten barriär

Introduktionen är bristfällig.

Det finns rutiner för introduktion, men dessa är oklara och saknar vissa delar som arbetstagaren behöver få information om, vidare så följs de inte. Här framkommer problematiken med att inhyrare och uthyrare måste vara säkra på vem som ska göra vad i fråga om det arbete som inhyrningen gäller och kopplat till det systematiska arbetsmiljöarbetet. Det är alltid viktigt att kontrollera och följa upp att den enskilda arbetstagaren har förstått information och instruktioner så att missuppfattningar kan klagöras.

Barriär 3 – en saknad barriär

Det saknas en riskbedömning av transportbanans placering.

En riskbedömning kan innebära att man synliggör problematik med att de båda transportbanorna 1 och 2 har olika åtkomlighet för truckförare och kräver olika koncentration och praktisk vana samt att vissa direkta åtgärder kan vara nödvändiga.

Barriär 4 – en saknad barriär

Topp-plastningen på inplastningsmaskin 1 fungerar inte.

Istället för att åtgärda delfunktion av maskinen så löser man problemet genom att hänga upp en plastrulle på ett metallrör precis där truckföraren ska lämna av gods, för att denne ska göra topp-plastningen manuellt. Nya risker uppstår.

Barriär 5 – en saknad barriär

Det saknas en riskbedömning av plastrullens placering.

Genom att ha fungerande rutiner för att kontrollera vidtagna åtgärder så hade nya risker möjligen kunnat fångas upp och bedömas för att eventuellt korrigeras.

Barriär 6 – en brusten barriär

Stoppkant för truck framför pallställ saknas.

Det fanns tidigare en kant på golvet framför pallstället för att stoppa trucken från att backas för långt. Kanten har blivit sönderkörd och en ny har inte satts upp.

Det är positivt om rutinerna för att anmäla fel och brister är enkla så att arbetstagarna praktiskt kan felanmäla under det ordinarie arbetet utan att se det som ett störande moment. Därefter behövs ett system eller fungerande rutiner som fångar upp informationen och påminner tills åtgärder är vidtagna.

7. Konsekvensanalys

Man kan kortfattat konstatera att arbetstagaren som var med om olyckan hade tur när skadorna inte var värre än att han "bara" blev allmänt mörbultad. Troligtvis har de tjocka kläderna som han bar hjälpt till att dämpa både fall och klämskada. Det fanns annars förutsättningar att få allvarliga skador i samband med olyckan, som exempelvis:

- Han kunde klämts mycket värre mellan plastrullen och styrdonet.
- Han kunde fallit med huvudet före mot golvet eller på annat sätt slagit sig mycket illa vid fallet på cirka en meter.
- Han kunde blivit liggande på det kalla golvet för länge om andra rutiner fallerat på arbetsplatsen.

8 Vidtagna åtgärder

Arbetsplats A har uppdaterat sina rutiner så att de nu ska utfärda körtillstånd till inhyrda arbetstagare om de ska köra truck där.

Bemanningsföretag B har uppdaterat sina rutiner för introduktion av arbetstagare.

Vad gäller övriga brister som framkommit vid djupstudien så kommer de att handläggas av en inspektör som genomför en övergripande inspektion där inte enbart truckolyckan diskuteras.

9. Diskussion

När vi tittar på de olika direkta och bakomliggande orsakerna, orsaker på organisatorisk nivå och barriärer som inte fungerade eller fanns. Med facit i hand så var det en olycka som väntade på att hända. Den starka kylans påverkan på arbetstagarna som uttryckligen säger att de tappar koncentrationen efter ett tag. Praktiska svårigheter att genomföra en bra skyddsron i kylan. Rutiner som inte finns, rutiner som finns men inte följs. Viktiga riskbedömningar som inte genomförs systematiskt, åtgärder som inte följs upp, och så vidare.

Det kan konstateras att den goda viljan att arbeta med systematiskt arbetsmiljöarbete finns hos båda företagen. Men någonstans fallerar detta arbete. I paragraf 11 i föreskriften om systematiskt arbetsmiljöarbete står det att arbetsgivaren ska göra en uppföljning av det systematiska arbetsmiljöarbetet varje år. Om det inte fungerat bra ska det förbättras.

Hur ofta gör arbetsgivare systematiska årliga uppföljningar med kritisk blick? Kan det vara så att företag generellt tappar energi när de kommer så långt som till årlig uppföljning och att detta prioriteras bort? Är det tidsbrist? Behövs det enklare information, vägledning eller praktiska mallar som kan tillhandahållas av exempelvis Arbetsmiljöverket?

Det finns många arbetsplatser, stora som små, där arbetstagare hanterar truckar av olika modeller och fabrikat. Man kan läsa i Arbetsmiljöverkets korta arbetsskadefakta Nr 5/2011 om truckar:

Truck är den maskin som orsakar flest anmälningar om arbetsolyckor med sjukfrånvaro. Mellan 2005 och 2010 har det anmälts 5 000 olyckor. Orsaken till olyckorna är främst att föraren förlorar kontrollen över trucken under körning. 2010 anmälde 745 arbetsolyckor med sjukfrånvaro som orsakats av truck.

Truckolyckan på fryslagret kunde ha fått allvarliga konsekvenser för den enskilda arbetstagaren, men denna gång hade han tur. Hur såg förutsättningarna ut för denna arbetstagare? Han kom ny till en arbetsplats som hans egen arbetsgivare inte råder över. Han är ung och vill troligtvis visa framfötterna och vara duktig. Det är mindre troligt att han i detta skede vågar framföra egna åsikter eller ifrågasätta något. Det är oklart om han hade velat tacka nej till denna arbetsplats efter att ha känt på hur stark kylan var, eller om exempelvis ekonomiska förutsättningar fick bestämma? Det fanns möjlighet att säga nej enligt bemanningsföretaget.

Sammanfattningsvis så är det viktigt att de som utreder olyckor och tillbud har kunskaper för detta. De behöver se förbi konsekvenserna även när någon "bara" fick små skador vid en olycka eller efter en allvarlig händelse som bedöms som tillbud eftersom ingen skadade sig. Det är en fördel att lyfta varje olycka och tillbud som unik, utreda händelsen kritiskt och inte uppehålla sig vid skuldfrågan utan ifrågasätta:

Vad lärde vi oss av detta...?

10. Referenser/Källor

- Resultat och information ifrån Arbetsmiljöverkets inspektion med anledning av olyckan på arbetsplats A. Även bemanningsföretag B deltog.
- Nästanolycks- och skaderapport med intern utredning ifrån arbetsplats A.
- Intern utredning ifrån bemanningsföretag B.
- Polisrapporten som upprättades efter olyckan.
- Anmälan om arbetsskada till Försäkringskassan.
- Information som framkom vid intervjuer hos arbetsplats A.
- Information som framkom och egna noteringar vid två besök på arbetsplats A där en rundvandring gjordes i lokalerna.
- Information som framkom vid intervjuer hos bemanningsföretaget B.
- Information som framkom vid intervju av arbetstagaren som råkade ut för olyckan.
- Bruksanvisning för trucken.
- Statistik ifrån Arbetsmiljöverket.

- Interna kontakter på Arbetsmiljöverket med inspektörer på avdelningen för Inspektion och handläggare på avdelningen för Regelarbete och expertstöd.
- TYA - Transportfackens Yrkes & Arbetsmiljönämnd.
- Truckläroplan 2 (TLP 2) samt Riktlinjer för truckförarens kunskaper och färdigheter (TLP 10).
- Arbetsmiljöverkets föreskrift (AFS 1998:2) om arbete i kyllda livsmedelslokaler.
- AFS 2006:5 om användning av truckar.
- AFS 2006:4 om användning av arbetsutrustning.
- AFS 2001:1 om systematiskt arbetsmiljöarbete.

11. Bilagor

Händelseanalys

Bilaga Händelseanalys

